

Ewa Jakus-Borkowa

Odszedł prof. dr dr h.c. Ernst Eichler

Prace Językoznawcze 14, 13-15

2012

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Ewa Jakus-Borkowa
Opole – Graz

Odszedł prof. dr dr h.c. Ernst Eichler

30 czerwca nadeszła tragiczna wiadomość, iż 29. tego miesiąca 2012 r. zmarł w Lipsku prof. dr dr h.c. Ernst Eichler, wybitny niemiecki językoznawca, slawista i onomasta. Od wielu lat był już na emeryturze, jednak nadal aktywnie uczestniczył w życiu naukowym, brał udział w konferencjach, kierował tematami językoznawczymi w Instytucie Slawistyki na Uniwersytecie Lipskim (*Universität Leipzig*) oraz w Saksońskiej Akademii Nauk (*Sächsische Akademie der Wissenschaften*), publikował kolejne dzieła, dlatego Jego odejście było dla wszystkich ogromnym zaskoczeniem...

Ernst Eichler urodził się 15 maja 1930 r. w miejscowości Niemes/Mimoň w północnych Czechach. Po maturze w Delitzsch (*Bezirk Leipzig*), w latach 1950–1955, pod kierunkiem takich wybitnych wykładowców, jak Reinhold Olesch, Theodor Frings i Rudolf Fischer, studiował slawistykę oraz germanistykę na Uniwersytecie w Lipsku, gdzie jednocześnie był zatrudniony jako asystent. Doktorat uzyskał za pracę *Die Orts- und Flußnamen der Kreise Delitzsch und Eilenburg* (Halle/S 1958), a habilitację w 1961 r. w dziedzinie filologii słowiańskiej za monografią *Studien zur Frühgeschichte slawischer Mundarten zwischen Saale und Neiße* (Berlin 1965). W 1975 r. otrzymał tytuł profesora zwyczajnego w dziedzinie języka czeskiego (*Professor für Tschechische Sprache*).

Jego działalność i osiągnięcia są tak wielkie, iż trudno je wszystkie omówić w krótkim pożegnalnym nekrologu, niemniej najistotniejsze postaram się tu przywołać.

Prof. Ernst Eichler od 1978 r. do śmierci był członkiem zwyczajnym sekcji filologiczno-historycznej Saksońskiej Akademii Nauk w Lipsku oraz – od lat – Polskiej Akademii Umiejętności w Krakowie. Brał również udział w pracach wielu międzynarodowych towarzystw naukowych, m.in. Międzynarodowego Komitetu Slawistów (MKS) i Międzynarodowego Towarzystwa Onomastycznego (ICOS – *International Congress of Onomastic Sciences*), uczestnicząc w przygotowaniach zarówno kongresów slawistów, jak i onomastów. Szczególny wkład włożył w organizację XIV Międzynarodowego Kongresu Onomastycznego w Lipsku w 1984 r., któremu przewodniczył.

Ernst Eichler ma ogromny dorobek naukowy. Był autorem, współautorem (wielokrotnie z H. Waltherem) wielu prac, z ostatnich publikacji należy wymienić np.: *Sachsen. Alle Städtenamen und deren Geschichte*. Leipzig (2007) czy *Alt-Leipzig und das Leipziger Land*. Leipzig (2010). Był redaktorem ponad tysiąca publikacji: książek, artykułów, studiów i szkiców naukowych, głównie z dziedziny onomastyki i osadnictwa w Niemczech, nazewnictwa łużyckiego, ale też całej zachodniej Słowiańszczyzny. Epokowym jego dziełem jest czterotomowa praca *Slawische Ortsnamen zwischen Saale und Neiße* (Bautzen 1985–2009), będąca kompendium wiedzy o słowiańskich nazwach na terenie Niemiec.

Badaniom nazewnictwa słowiańskiego, zwłaszcza w sferze słowiańsko-niemieckich kontaktów językowych, poświęcił wiele prac (m.in.: *Beiträge zur slawisch-deutschen Sprachkontaktforschung...* . Bd. 1, 2. Heidelberg 2001, 2006; *Überlegungen zum deutsch-tschechischen Sprachkontakt*. W: *Slavistische Studien zum 11. Internationalen Slavistenkongress in Pressburg*. Köln 1993), w związku z czym ceniony był jako ekspert w kwestiach funkcjonowania nazewnictwa słowiańskiego w języku niemieckim i niemieckiego w językach słowiańskich. Z jego wiedzy i doświadczenia korzystano w różnych krajach przy przygotowywaniu leksykonów narodowych i regionalnych, m.in. w Polsce (w Krakowie i w Opolu) oraz w Austrii (w Wiedniu).

Wiele publikacji Profesora miało charakter teoretyczny, np. *Über Systemdiagnose in der Onomastik* (W: *Onymische Systeme*. Hradec Králové 1993); *Zur Typologie deutsch-slavischer „Mischnamen“* (W: *Namen in sprachlichen Kontaktgebieten*. Hildesheim–Zürich–New York 2004, s. 289–310).

Ernst Eichler miał świadomość roli, jaką w badaniach nazewnictwa odgrywają atlasy, mapujące różne zjawiska onimiczne. W końcu lat sześćdziesiątych XX w. włączył się aktywnie do realizacji międzynarodowego projektu *Słowiańskiego atlasu onomastycznego*, dążąc w latach następnych – wraz z Henrykiem Borkiem (Opole), Milanem Majtanem (Bratysława) i Rudolfem Šrámkem (Brno) oraz wieloma współpracownikami z różnych ośrodków naukowych – do ukończenia prac, co się jednak nie powiodło. Po latach powrócił do tego tematu, mobilizując – szczególnie w Polsce – młodych onomastów do podjęcia przerwanych badań, obiecując swoją pomoc. Teraz tego wsparcia zabrakło...

Trochę więcej szczęścia miał jego projekt wykonania atlasu typów strukturalnych ojkonimów łużyckich (*Atlas sorbischer Ortsnamentypen*), którego cztery tomy, przy ogromnym zaangażowaniu dr Ingi Bili i jej współpracowniczek, zdążyły się ukazać, zanim temat, niestety, został wycofany z planów Saksońskiej Akademii Nauk.

Oprócz podstawowych zainteresowań, jakimi były badania nazewnictwa słowiańskiego, wiele uwagi Profesor poświęcał kwestiom bohemistycznym i historii slawistyki, np.: *Geschichte der slowakischen Sprache...* (Leipzig 1982); *Perspektiven der slawischen Ortsnamenforschung im deutsch-slawischen*

Berührungsgebiet... (W: *Benennung und Sprachkontakt bei Eigennamen*. Heidelberg 1988, s. 20–51); *Slawistik in Deutschland. Von den Anfängen bis 1945* (Bautzen 1993, jako redaktor), *Slavistische Studien zum 11. Internationalen Slavistenkongress in Pressburg* (Köln 1993), czemu sprzyjała biegła znajomość języków słowiańskich, takich jak polski, czeski, słowacki i rosyjski.

W rozwoju badań nazewniczych w Niemczech zasłużył się nie tylko wiedzą, ale i zdolnościami organizacyjnymi. Z jego inicjatywy powstało czasopismo „Namenkundliche Informationen”, opublikowane zostały całe serie książek onomastycznych (np. w *Deutsch-slawische Forschungen zur Namenkunde und Siedlungsgeschichte*), przy jego współdziałaniu w Instytucie Slawistyki Uniwersytetu w Lipsku został założony punkt poradnictwa nazewniczego, a onomastykę wprowadzono do programu studiów uniwersyteckich. Profesor troszczył się o istnienie ważnego czasopisma „Onomastica Slavogermanica”, wydawanego naprzemiennie – w Niemczech i w Polsce.

W 1990 r. był współzałożycielem, a potem wieloletnim przewodniczącym Towarzystwa Onomastycznego (*Gesellschaft für Namenkunde*) z siedzibą na Uniwersytecie w Lipsku, gdzie istniała już od lat, wysoko ceniona w świecie lingwistów, „lipska szkoła onomastyczna”, gromadząca – pod kierunkiem Ernsta Eichlera – naukowców badających różne klasy nazw Lipska i okolic, ale przede wszystkim analizujących słowiańskie toponimy środkowych Niemiec oraz koncentrujących swą uwagę na niemiecko-słowiańskich kontaktach językowych.

Działalność naukowa Profesora była wysoko ceniona w świecie językoznawców. Z okazji kolejnych rocznic urodzin poświęcono Mu wiele tomów i sesji: w 1990 – „Studia Onomastica” VI; w 1995 – „Namenkundliche Informationen” 71/72; w 1997 – *Wort und Name im deutsch-slavischem Sprachkontakt, Ernst Eichler von seinen Schülern und Freunden*; w 2000 – odbyła się sesja naukowa, zorganizowana przez Saksońską Akademię Nauk; w 2005 – *Festschrift zu Ehren von Prof. Dr. Ernst Eichler* („Namenkundliche Informationen”. Beiheft 23). Tylko w ostatnich latach dedykowano Mu takie książki, jak: *Festschrift zu Ehren von Prof. Dr. Ernst Eichler*. Hrsg. K. Hengst, D. Krüger („Namenkundliche Informationen”. Beiheft 23. Leipzig 2005) oraz: *Namenkunde als Beruf(ung). Festvorträge zum 80. Geburtstag von Ernst Eichler*. Hrsg. P. Ernst. Wien 2012. W 1993 r. Uniwersytet Komeńskiego w Bratysławie przyznał Mu doktorat honoris causa, a w 1998 – jako pierwszy – otrzymał nagrodę Eike-von-Reggow miasta i Uniwersytetu w Magdeburgu.

Tych wysokich wyróżnień i odznaczeń jest o wiele za mało, jeśli weźmie się pod uwagę dokonania Profesora. Wraz ze śmiercią Ernsta Eichlera świat naukowy stracił wybitnego niemieckiego językoznawcę, nestora słowiańskiej onomastyki.